

Datum raad 26 september 2024

Zaaknummer 2586820

Datum college 21 mei 2024

Portefeuille Programmlijn participatie, Coördinerend
programmabestuurder H.J. Compagne

Onderwerp Participatienota Meerijstad

Samenvatting

In de participatienota staan de uitgangspunten die de gemeente gebruikt bij participatie. Waarom is het belangrijk, en hoe kunnen inwoners meedenken en meedoen bij plannen van de gemeente? Maar ook: waar kunnen initiatiefnemers terecht als ze over hun idee in gesprek willen met de gemeente? En hoe wil Meerijstad 'participatief werken' verder ontwikkelen?

Met deze nota zetten we in op drie participatieve hoofddoelen: we bouwen samen aan burgerschap; we werken samen aan meer publieke waarde; we werken met heldere participatieve spelregels en processen. We werken langs vier lijnen aan deze doelen: bij elke lijn staan activiteiten en afspraken.

- Lijn 1 is de *basis*: we werken in Meerijstad met **heldere verwachtingen en aanspreekbaar** als het gaat om participatie.
- Lijn 2 is de *verdieping*: op de thema's **nabijheid en mede-eigenaarschap** willen we komende jaren meer focus organiseren.
- Lijn 3 draait om *vernieuwing*: werken aan een goed lokaal samenspel, een versteviging van de lokale democratie en actief burgerschap vragen ook om **experimenteren en leren**.
- Lijn 4 gaat over wat er in de **Omgevingswet** op participatief gebied is vastgelegd, en hoe we hieraan in Meerijstad invulling geven.

Relatie met programmabegroting en/of Mijlpalen van Meerijstad

In het mijlpalendocument Thuis in Meerijstad is het maken van een beleidsnotitie 'participatie in Meerijstad' (0.4.1.) benoemd als een van de acties voor deze collegeperiode. De participatienota is tevens als een van inspanningen opgenomen in de programmlijn Participatie.

Behandeling in commissie

12 september 2024

Ontwerpbesluit gemeenteraad

Voorgesteld wordt:

1. de participatienota 'Bouwen aan burgerschap' vast te stellen;
2. er mee in te stemmen dat besluitvorming over de financiële consequenties van deze participatienota voor het *burgerberaad* (zijnde een incidenteel budget van € 150.000,-) plaats zal vinden bij de begrotingsbehandeling in het najaar van 2024;
3. er mee in te stemmen dat besluitvorming over financiële consequenties van deze participatienota voor het *online platform* (zijnde een structureel budget van € 30.000,- per jaar) plaats zal vinden bij de begrotingsbehandeling in het najaar van 2024.

Waarom naar de raad

De gemeenteraad stelt beleidsnota's vast waarin de kaders en richting voor een lange tijd worden benoemd.

Eerder genomen besluiten

Op donderdag 8 juni 2023 heeft het startgesprek plaatsgevonden over de totstandkoming van de voorliggende nota.

Aanleiding

De afgelopen jaren is in Meierijstad al veel in gang gezet op het thema participatie (zie ook hoofdstuk 2 en 3 in de nota). Dat wil niet zeggen dat de participatie al vlekkeloos verloopt. We blijven komende tijd leren en verbeteren, maar het college hecht er waarde aan om de participatieve uitgangspunten aan het papier toe te vertrouwen – en daarmee ook het belang van het thema (en de daarmee verbonden inzichten tot nu toe) te onderstrepen.

Deze nota is ook bedoeld om op het thema participatie richting en houvast te bieden aan inwoners, organisaties, raad, college en ambtenaren. De nota is daarmee ook een bouwsteen in het verder verstevigen van een participatieve cultuur van samenwerken en actief burgerschap in Meierijstad. (In de communicatie naar aanleiding van deze nota zullen we overigens variëren in middelen en kanalen, passend bij de doelgroepen).

Tot slot dient deze nota ook als beleidsbasis voor participatief werken in de Omgevingswet (wettelijk ingegaan 1 januari 2024), en als opmaat naar een later te maken participatieverordening (met daarover dan ook nog een apart besluitvormingstraject).

Argumenten

1.1 De afspraken en activiteiten in de nota vormen een pakket dat houvast, richting en focuspunten biedt voor de komende jaren

Al sinds de fusie is participatie in Meierijstad een belangrijk onderwerp. Het huidige gemeentebestuur onderstreept dit belang, en ziet samenwerking en participatie op maat als sleutel voor succes (zie: Thuis in Meierijstad). Hierbij zijn verbindende participatie en inzetten op een laagdrempelige, nabije gemeente rode draden. Het bestuur wil met de inhoud (en natuurlijk de opvolging) van deze nota participatief werken enerzijds bestendigen en verankeren - denk aan participatiebeloftes, startgesprekken met de gemeenteraad, proces maatschappelijke initiatieven. Anderzijds worden er ook extra stappen gezet om verder te bouwen aan burgerschap en het beter laten doorklinken van de zwakkere geluiden/ stillere groepen - bijvoorbeeld via het burgerberaad, het investeren in nabijheid met uitbreiding van het

team van buurtadviseurs, de inzet van online participatiemogelijkheden en het verdiepen van de relatie met scholen en jongeren.

1.2 De aandacht voor en het belang van participatie zal komende tijd eerder toe- dan afnemen

Afgezien van de gemeentelijke inzet op en keuzes voor participatief werken, is de verwachting ook dat de aandacht voor participatie de komende jaren (politiek-maatschappelijk) eerder toe dan af zal nemen. Maatschappelijke opgaven zijn complex, en de denk- en doekracht in de samenleving is cruciaal om deze het hoofd te bieden. Daarnaast willen inwoners, instanties en ondernemers ook als (kritische) belanghebbenden betrokken zijn. Zeker als het gaat om onderwerpen die hen raken – in termen van zorgen, belangen, betrokkenheid, of interesse. Ook zijn er zorgen over het ‘afhaken’ van inwoners bij de (veelal landelijke) democratie, en is er een algemeen gevoel van polarisatie. Met deze nota nemen we het bouwen aan een lokaal democratisch samenspel serieus, ook met het oog op de toekomst.

1.3 De nota dient als onderlegger voor een later te maken participatieverordening, en is een bouwsteen voor de Toekomstvisie Meierijstad

In oktober 2023 is door de Tweede Kamer het wetsvoorstel ‘Versterking participatie op decentraal niveau’ aangenomen. Hiermee wil de landelijke overheid de betrokkenheid van inwoners bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid van hun gemeente versterken. En ook wordt het uitdaagrecht, als specifieke vorm van participatie, daarmee wettelijk verankerd (in de Gemeentewet). Wanneer die wet ook is aangenomen in de Eerste Kamer (naar verwachting in de loop van 2024), dan hebben alle gemeenten in Nederland een daarvoor door de wetgever nog te bepalen periode (doorgaans twee jaar), om hun lokale inspraakverordening te verbreden naar een participatieverordening. Daarbij laat het wetsvoorstel vooralsnog ruimte om rekening te houden met lokale behoeften en omstandigheden.

Richting de Meierijstadse gemeenteraad wordt voor het omvormen van de inspraakverordening naar een participatieverordening te zijner tijd nog een afzonderlijk besluitvormingstraject ingericht. Maar voorliggende nota kan hierin al als een eerste opmaat dienen.

Ook wordt deze nota bij vaststelling door de gemeenteraad meegenomen als een van de bouwstenen in het Toekomstvisieproces.

2.1 Een pilot met een burgerberaad biedt kansen in het bouwen aan burgerschap

Graag willen we in Meierijstad komende periode oefenen met het burgerberaad als participatief instrument, waarmee inwoners stevige zeggenschap krijgen op een specifiek thema. Zeker wanneer burgerberaden gepaard gaan met een goede communicatie met de bredere samenleving biedt het kansen om te bouwen aan burgerschap in Meierijstad. Een eerste voorstel voor inzet van het instrument is ook al gedaan door de Adviesraad Sociaal Domein (ASD) – via een ongevraagd advies aan het college. In samenspraak met de ASD willen we nog dit jaar komen met een eerste inhoudelijke voorstel voor een burgerberaad-onderwerp in Meierijstad.

Hoewel we op basis van de beeldvormende avond in april 2024 ook potentiële voordelen van een referendum onderkennen (denk aan de laagdrempeligheid voor inwoners, en de democratische ‘handrem-functie’ die het kan hebben), zien we echter zeker ook potentiële nadelen. Denk hierbij aan het verliezen van de nuance in vraagstukken, en een verdieping van het gevoel van polarisatie in de samenleving tussen voor- en tegenstanders. Juist omdat we met Thuis in Meierijstad de lijn hebben ingezet van ‘verbindende participatie’ en ook expliciet

het slaan van bruggen tussen voor- en tegenstanders hebben benoemd, is het referendum niet het instrument dat we nu voorstellen, maar geven we de voorkeur een burgerberaad-pilot. De pilot zal ook worden geëvalueerd en besproken met college en raad.

De kosten voor een burgerberaad kunnen variëren. We gaan nu uit van een bedrag van €150.000,-; gebaseerd op informatie van de gemeente Vijfherenlanden waar in 2023 een burgerberaad is georganiseerd. Tijdens de beeldvormende avond werd door Bureau Burgerberaad echter het bedrag van €300.000,- als indicatie genoemd. Wanneer – in de voorbereiding van de eventuele Meierijstadse pilot – blijkt dat het bedrag van €150.000,- onvoldoende is, dan wordt het benodigde restbedrag bijgelegd vanuit de inhoudelijke portefeuille waar het burgerberaad over gaat.

3.1 Een structureel en gebruiksvriendelijk gemeentelijk online participatieplatform vraagt een structurele financiering

De afgelopen jaren hebben we ervaren dat er met de inzet van (ook) online participatie echt andere groepen mee gaan doen in participatietrajecten. Deze online inzet is nu vaak nog ad hoc, en wordt meestal ook bij (verschillende) externe bureaus neergelegd.

We hebben momenteel al wel een (bescheiden) participatiewebsite: participatie.meerijstad.nl. Deze wordt al volop gebruikt voor het gedeelte 'maatschappelijke initiatieven', maar de online mogelijkheden rondom inwonersparticipatie kunnen nog veel beter en vaker worden ingezet. Juist ook met het oog op het bereiken van groepen die we nu nog niet zo vaak zien, en met in het achterhoofd de variatie aan 'typen' inwoners (zie ook presentatie van Ferenc van Damme afgelopen najaar): waarbij het kunnen variëren in de benaderingswijze en werkvorm echt iets kan opleveren.

Met een abonnement (op bijvoorbeeld citizenlab.co) – en daarmee gepaard gaande jaarlijkse financiële bijdrage – kunnen we gaan werken met een gemeentelijk online platform inclusief hosting, inrichting op maat en een continue advieslijn met de ontwikkelaars en adviseurs van het platform.

Kanttekeningen

1.1 Diverse ontwikkelingen zijn lastig beïnvloedbaar

Maatschappelijke uitdagingen die zich kunnen uiten in de lokale context hebben vaak een bovenlokale origine en/of aanjagers. Zo staat het vertrouwen in de landelijke politiek onder druk, zijn er zorgen over het 'afhaken' van inwoners bij de (veelal landelijke) democratie en is er een algemeen gevoel van polarisatie in de samenleving. Met deze nota zetten we stappen om hierop in te spelen, maar wel in de lokale context. De landelijke dynamiek (maatschappelijk, politiek, in de media) is lastig te beïnvloeden.

1.2 Het goed verankeren van participatief werken in de gemeentelijke organisatie blijft een aandachtspunt

Goed participatief werken – waarbij de participatieve beloftes uit de nota waargemaakt worden – blijft ook komende periode aandacht en ondersteuning vragen in de gemeentelijke organisatie. Zoals de lokale democratie nooit 'af' is, blijft het steeds creatief en wendbaar participatief samenwerken komende tijd ook aandacht vragen (zie ook argument 2.1 hierboven). Afgelopen jaren is hieraan een stimulans gegeven via onder meer de programmalijn Participatie. De programmalijn (een tijdelijk werkvorm) loopt nog tot het einde van deze

coalitieperiode. Maar in de tussentijd dient er wel gewerkt te worden aan het goed borgen en positioneren van de 'participatiefunctie' (advies en ontwikkeling) in de gemeentelijke organisatie. Ook wordt in samenspraak met leidinggevendenden gekeken hoe er op structurelere wijze tijd en ruimte in de agenda's kan komen voor het goed reageren op maatschappelijke initiatieven.

2.1 Eén burgerberaad is wellicht weinig om al stevige conclusies aan te verbinden

Een van de terugkerende adviezen (ook van Bureau Burgerberaad) is om het niet te laten bij één burgerberaad. Het werken met burgerberaden moet ook groeien - niet alleen bij bestuur en politiek, maar ook bij inwoners - zo is een veelgehoord argument. Het risico van het evalueren van één burgerberaad is dat het instrument onvoldoende kans krijgt om groeien als onderdeel van de lokale democratie.

Communicatie

- Na vaststelling door de raad wordt de vastgestelde nota gepubliceerd op overheidspublicaties.nl.
- De koepelorganisaties, die betrokken zijn geweest bij het participatietraject ontvangen de nota. Deze koepelorganisaties zijn dorps- en wijkraden; Seniorenraad; Adviesraad Sociaal Domein; Platform Ondernemend Meierijstad; Platform Natuur en Landschap Meierijstad; Sportraad Meierijstad; Stichting Toegankelijk Meierijstad; Platform Erfgoed Meierijstad; KBO Kring Meierijstad; Platform Gastvrij Meierijstad; Phoenix Cultuur; Kunststichting Meierijstad; ZLTO Meierijstad; Centrummanagement Schijndel/ Veghel / St-Oedenrode.
- Ook ontvangen de inwoners die in de straatgesprekken hebben aangegeven op de hoogte te willen blijven de samenvatting van de nota.

Participatie

Het maken van de nota is afgetrapt met een startgesprek met de gemeenteraad – vlak voor de zomervakantie van 2023. Zoals gebruikelijk is in dat startgesprek besproken hoe we in het maakproces van deze nota de participatie vormgeven. De participatieve stappen die we in opvolging van het startgesprek hebben gevolgd, zijn (chronologisch) weergegeven in bijlage 1 van de nota.

In de consultatiefase van het proces hebben we onder meer straatgesprekken gevoerd met inwoners (participizza), hebben we gesprekken over actief burgerschap in het kader van de Toekomstvisie benut, is er een verdiepend gesprek geweest met koepelorganisaties, aangevuld met een online consultatie. Ook is er input opgehaald van collega's in drie werkgroepen (op de thema's overheidsparticipatie, inwonerspacticipatie en participatie i.r.t. omgevingswet) en is er in januari een bijeenkomst georganiseerd met een raadswerkgroep.

De conceptversie van de nota is gestuurd naar de hierboven (bij het kopje 'communicatie') genoemde koepelorganisaties. De ontvangen suggesties zijn zoveel mogelijk verwerkt in de nota. De partijen waarvan we een reactie hebben ontvangen, hebben persoonlijk antwoord gekregen.

Financiële toelichting

Besluitvorming over de financiële consequenties van deze participatienota voor het burgerberaad (een incidenteel budget van € 150.000,-) en voor het online platform (een structureel budget van €30.000,- per jaar) zullen plaatsvinden bij de begrotingsbehandeling in het najaar van 2024.

Planning

- 2024: herijking doelen programmalijs participatie - na vaststelling participatienota door de gemeenteraad;
- Eind 2024: voorstel voor onderwerp eerste burgerberaad Meierijstad

Rechtsbescherming

N.V.T.

Monitoring en evaluatie

- Begin 2025 komt er een terugkoppeling naar de gemeenteraad over de ervaringen op basis van het eerste jaar werken met de omgevingsdialogen in het kader van nieuwe omgevingswet.
- Na afloop van het eerste burgerberaad zal een evaluatie plaatsvinden. De resultaten ervan zal het college aanbieden aan de raad.
- Evaluatie van de wijkaanpak en de wijk Serviceteams vindt plaats eind 2025, waarbij wordt gekeken naar welke werkzame elementen kunnen worden geborgd.

Bijlage

- Participatienota Meierijstad 'Bouwen aan burgerschap' (inclusief bijlagen)
 - o Losse bijlage bij de nota: rapportage straatgesprekken
- Ongevraagd advies Adviesraad Sociaal Domein

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van de gemeente Meierijstad,
De secretaris, De burgemeester,

Drs. M.G.C. Wilms –Wils RA

ir. C.H.C. van Rooij

De raad van de gemeente Meierijstad,

Gezien het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 21 mei 2024

Besluit gemeenteraad:

1. De participatienota 'Bouwen aan burgerschap' vast te stellen;
2. Over de financiële consequenties van deze participatienota voor het *burgerberaad* (zijnde een incidenteel budget van € 150.000,-) te besluiten bij de begrotingsbehandeling in het najaar van 2024;
3. Over de financiële consequenties van deze participatienota voor het *online platform* (zijnde een structureel budget van €30.000,- per jaar) te besluiten bij de begrotingsbehandeling in het najaar van 2024.

Aldus besloten in zijn openbare vergadering van 26 september 2024

De raad voornoemd,
De griffier,

De voorzitter,

A.F.J. Franken MSc

ir. C.H.C. van Rooij